

Vznik památného obrazu a kaple Očišťování Panny Marie v Bučovicích aneb jak to vše bylo se zdejší Pannou Marií Hromničnou

RNDr. Michaela Králíková, Ph.D.

Muzeum Bučovice,
detašované pracoviště Muzea Vyškovska, p. o.

Městečko Bučovice, ležící již od středověku na cestě mezi Brnem a Uherským Hradištěm, na pravém břehu řeky Litavy, je opřeno mnoha legendami, spojenými především se zdejším stavitelem renesančního zámku Janem Šemberou z Boskovic.¹ Historkami o čertech, podzemních chodbách, pokladu, ba i o mordu, se to tu jen hemží. Není se čemu divit, když město bylo svědkem mnoha historických událostí odehrávajících se na území Moravy. Ta zaznamenala řadu vojenských vpádů, kterých ani Bučovice nebyly ušetřeny. Ve 2. polovině 15. století se až do Bučovic dostala armáda Matyáše Korvína, který za česko-uherských válek obléhal moravské hrady a plenil města i vesnice. Bučovic se tehdy zmocnil hejtman a Matyášův stoupenec Jan Kropáč z Nevědomí.² V letech 1621 a 1623 bylo město vypleněno lehkou jízdou uherského knížete Bethlena, který tehdy vtrhl na Moravu v duchu protihabsburských plánů.³ V roce 1645 zase zpustošili město Švédové tak, že vyhořely skoro všechny domy s hospodářskými staveními, více jak polovina domů ve městě zůstala pustých, zbytek byl poničen; řádění Švédů odolal zámek i kostel.⁴ Obranné císařské složky však několikrát prošly přes bučovické vinohrady již o dva roky dříve, přičemž je tak poničily, že ten rok nebylo co sklízet.⁵ S ruskými a francouzskými vojáky se Bučovice a okolní obce potýkaly před a po slavné bitvě u Slavkova; pověsti zde předkládají čtenářům různé místní šarvátky mezi vojáky opačných stran.⁶ Bohaté zkušenosti však měli bučovičtí obyvatelé již o víc jak půl století dříve s vojáky pruskými.

Pruský král Fridrich II. zabral Slezsko již počátkem 40. let 18. století. V rámci „Válek o dědictví rakouské“ (Slezské války) obsadili Prusové roku 1742 i velkou část Moravy a Čech. V témže roce pobývali pruští vojáci rovněž v Bučovicích; tato skutečnost byla zapsána do purkrechtních register dle výpovědi („poznámenání“)⁷ tkalce Jiřího Masaříka, kterou sám pravděpodobně předal místní městské správě. Záznam přepsal ve svém odborném příspěvku archeolog Karel Tihelka.⁸

Z předešlých zkušeností s pruskými vojáky vládl mezi lidem strach z jejich příchodu. Šlo o důsledně cvičenou a disciplinovanou armádu, neboť král Bedřich (Fridrich) Veliký, velice zdatný vojevůdce 18. století, byl hnán velkou ambicí vydobýt si místo v Evropě jako představitel silné velmoci. Na

¹ Viz Pokorný, Václav Jan, *Pan Jan Šembera Černohorský z Boskovic na Bučovicích a pověsti o něm*, 1919, Brno; Procházka, Alois, *Pověsti, paměti a příhody z Bučovska, Slavkovska a Vyškovska*, 1941, Slavkov u Brna.

² Vyškovsko, *Vlastivěda moravská*, 1965, s. 312; Tihelka, Karel, *Bučovické domy*, 1968, s. 29.

³ Hrubý, František, Pád českého povstání na Moravě r. 1620, *Český časopis historický*, roč. 29, 1923, s. 100.

⁴ Kratochvíl, Augustin, *Dějiny města Bučovic*, 1927, pokr. 2, s. 15; Tihelka, Karel, Stav domů v Bučovicích po třicetileté válce, *Vlastivědný věstník moravský*, roč. XIII, 1958, s. 223–229.

⁵ Kratochvíl, Augustin, *Dějiny, c. d.*, pokr. 2, s. 14.

⁶ Procházka, *Pověsti, c. d.*, s. 100.

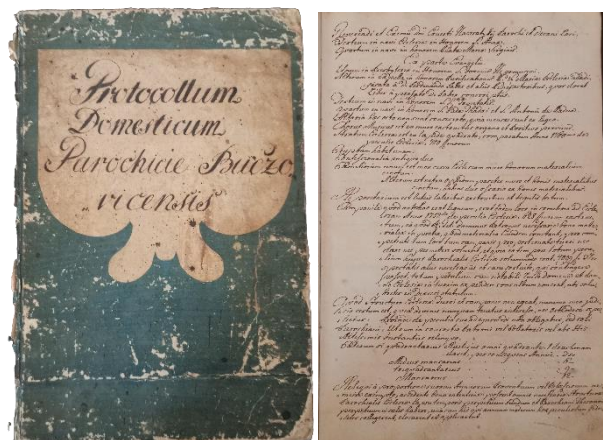
⁷ „*Jiříka Masaříka outraty z výchování vojáků brandyburskech (pruských) r. 1742*“.

⁸ Tihelka, Karel, Z purkrechtních register města Bučovic, *Vlastivědný věstník moravský*, roč. XV, 1960, s. 157–158.

Moravě, a rovněž v Bučovicích, se zrodily velké obavy o bezpečnost za následující sedmileté války, která započala v létě roku 1756 vpádem Prusů do Saska s následným postupem do severních Čech.

V této barokní době byly již Bučovice městem s pevně zakořeněnou katolickou úctou, na rozdíl od doby před zhruba 150 lety, kdy se obyvatelé Bučovic po vzoru svých pánů začali ke katolické víře teprve pozvolna přiklánět.⁹ Katolická zbožnost provázaná s lidovou se projevovaly okázalou pobožností s velkým počtem svátků a oslav, hledáním zázraků, uctíváním ikon a rovněž velmi oblíbenou mariánskou úctou a úctou ke svatým.¹⁰ Především Panna Marie byla ta, k níž se lidé obraceli s prosbami o pomoc, jak osobního rázu, tak společenského. Bučovice jsou toho zrovna ukázkovým příkladem.

Zhruba po sto letech od dokončení stavby bučovického kostela (1641) byl nad hlavní oltář¹¹ zavěšen obraz Nanebevzetí Panny Marie.¹² Obyvatelé Bučovic měli pro své zbožné projevy ve 2. polovině 18. století v kostele k dispozici dalších osm postranních oltářů.¹³ V těchto neklidných válečných dobách se stala Panna Marie



Obr. 1: Domácí protokol bučovické fary, autor: Řehoř Jan Schiller, 1772, vpravo ukázka textu psaného latinsky kurrentní kurzívou, str. 17. Kniha uložena na farním úřadě v Bučovicích; foto autorka.

⁹ Tehdejší majitelka panství Kateřina z Boskovic, dcera Jana Šembery z Boskovic, provdaná za Maxmiliána z Liechtensteina, přechází z luterského vyznání ke katolické víře teprve roku 1600, a to po vzoru svého manžela. V 1. třetině 17. století byla katolická sotva polovina obyvatel celého bučovického panství; Kratochvíl, *Dějiny, c. d.*, pokrač. 2, s. 7; Tihelka, K., Protireformace a rekatolisace v Bučovicích, *Vlastivědný věstník moravský*, roč. VIII/1, 1953, s. 26. Rovněž postavení nového farního kostela v letech 1637–1641 lze považovat za významný krok k rekatolizaci místního obyvatelstva.

¹⁰ srov. Zuber, Rudolf, *Osudy moravské církve v 18. století (II.)*, 2003, Olomouc, s. 234–235.

¹¹ Bohumil Samek uvádí, že hlavní oltář byl v bučovickém kostele zhotoven ve 3. čtvrtině 18. století; Samek, B., *Umělecké památky Moravy a Slezska 1*, 1994, s. 299. Augustin Kratochvíl klade vystavění hlavního oltáře již do roku 1749; Kratochvíl, *Dějiny, c. d.*, pokrač. 5, s. 16.

¹² Autor oltářního obrazu není znám, ale předpokládá se, že se jednalo o žáka jezuitského malíře Ignáce Raaba; Cupák, Jan, *Dějiny a popis římskokatolického kostela Nanebevzetí Panny Marie v Bučovicích*, s. 2. (nedatovaný strojepis uložený na farním úřadě v Bučovicích).

¹³ Kostelní kaple a oltáře dokládá ve svém *Domácím protokolu bučovické fary* bučovický farář a děkan Řehoř Jan Schiller, působící zde v letech 1763 až 1785; Schiller, Řehoř J., *Protocollum Domesticum Parochiae Buczovicensis*, 1772, s. 1, 16–17 (Obr. 1):

Ex parte Epistolae.

Unum in Presbyterio in Honorem S. Iosephi nutritii Christi.

Alterum in Capella in honorem S. Barborae Virginis et Martyris, quod una cum Capella Aedificatum erat anno 1759. et 1760 expensis Reverendi et eximii domini Ernesti Nawratzky, parochi et decani Loci.

Tertium in navi Ecclesiae in Honorem S. Annae.

Quartum in navi in honorem Beatae Mariae Virginis.

Ex parte Evangelii.

Unum in Presbyterio in Honorem S. Iohannis Nepomuceni.

Alterum in Capella in honorem Purificationis B. V. Mariae Ecclesiae adificata à d. Ferdinando Faber et aliis Benefactoribus, quos doret Liber à praefato d. Faber conscriptus.

Tertium in navi in honorem Sanctissimae Trinitatis.

Quartum in navi in honorem Sancti Iudae Thadaei et Sancti Antonii de Padua.

Altaria haec octo non sunt consecrata, quia mensae sunt ex ligno.



Obr. 2: Kronika F. J. Fabera z 2. poloviny 18. století, uložená na farním úřadě v Bučovicích, vpravo ukázka textu psaného v německém kurentu, fol. 3v ; foto autorka.

Manželé Faberovi nechali vyrobit kopii Panny Marie Liechtmess v podobě sochy (obr. 4) od brněnského sochaře J. Schertze. Socha byla na svátek Hromnic roku

Obr. 3: Modlitba k Panně Marii, vlepená na přední desku kroniky, (*Nábožné Wzdechnutj k Neyčistotnějšj Panně Maryi*), tisk, novogotické písmo; foto autorka.



Na straně epištolní.

Jeden v presbytáři ke cti sv. Josefa, pěstouna Krista.

Druhý v kapli ke cti sv. Barbory, panny a mučednice, který byl spolu s kaplí postaven v letech 1759 a 1760 na náklady ctihodného a znamenitého pana Ernesta Návratského, místního faráře a děkana.

Třetí v hlavní lodi kostela ke cti sv. Anny.

Čtvrtý v hlavní lodi ke cti Blahoslavené Panny Marie.

Na straně evangelií.

Jeden v presbytáři ke cti sv. Jana Nepomuckého.

Druhý v kapli ke cti Očišťování bl. Panny Marie, ke kostelu přistavěné panem Ferdinandem Faberem a dalšími dobrodinci, jak je popsáno v knize napsané výše zmíněným panem Faberem.

Třetí v hlavní lodi ke cti Nejsvětější Trojice.

Čtvrtý v hlavní lodi ke cti svatého Judy Tadeáše a svatého Antonína Paduánského.

Těchto osm oltářů není vysvěceno, protože jejich desky jsou ze dřeva.

(překlad Jordán, František, *Domácí protokol Bučovické fary. Edice, rozbor a výklad*, 1967, s. 105–106).

¹⁴ F. J. Faber zastával v Bučovicích funkci knížecího liechtensteinského rady a vrchního účetního. Podle orig.: *Ferdinand Johann Faber hochfürstl. Liechtensteinischer Raitt = Rath und Oberbuchhalter; Faber, Ferdinand Johann, Beschreibung des Ursprung der Mütter Gottes Bildnüs Maria Reinigung oder Liechtmess in der Butschowitz Pfarr Kirchen von A^o 1747 anfangend*. Bučovice [nedatováno], fol. 3v.

¹⁵ Panna Marie Hromničná souvisí s biblickou scénou Očišťování Panny Marie (něm. Reinigung) nebo též Uvedení Páně do chrámu, které se dělo 40 dní po porodu (proto také P. Maria Úvodová; matka i s dítětem bývaly při obřadu zahalovány do plachty v lidovém prostředí zvané úvodnice). Tento Svátek Panny Marie připadá na 2. února, tedy Hromnice (něm. *Lichtmess* = svátek světla). Tento den se světlí hromniční svíce – tzv. hromničky. Proto se zřejmě mezi lidem vžilo lidovější označení „P. M. Hromničné“. Věřilo se, že hromničky poskytují ochranu před hromy a bouřkou, působí proti „zlému povětří“, ale také při nemoci a v hodině smrti. (srov. Mikulec, Jiří, *Náboženský život a barokní zbožnost v českých zemích*, 2013, s. 68; Zíbrt, Čeněk, *Staročeské výroční obyčeje, pověry, slavnosti a zábavy prostonárodní*, 1889, s. 148–149).

¹⁶ Faber, *Beschreibung, c. d. Kronika* je psána německou novogotickou kurzívou (kurentem) 18. století.

¹⁷ Tamtéž, fol. 3v.

vlivnou přímlyvkyní u Boha, pomocnicí i utěšitelkou. Tak se přihodilo, že také Bučovice se staly poutním místem. Zdejší bučovický měšťan Ferdinand Johann Faber¹⁴ společně se svojí manželkou Marií Klárou Faberovou, roz. Tafnerovou, zavedli v Bučovicích úctu k Panně Marii Hromničné.¹⁵ Ve své kronice¹⁶ (obr. 2) Ferdinand J. Faber popisuje, jak se svou manželkou Klárou uviděli milostný obrázek Panny Marie na tištěné modlitbičce (obr. 3) v kostele řádu ctihodných trinitářů ve Vídni, jak se jim zalíbil, a rozhodli se, že úctu k této Panně Marii přenesou do Bučovic, a tak se také stalo.¹⁷



Obr. 4: Současná podoba sochy Panny Marie Hromničné v kostele Nanebevzetí Panny Marie v Bučovicích; foto autorka.

1747 nesena v průvodu městem a poté umístěna v kapli na bučovickém zámku, neboť farní kostel se zrovna opravoval. Po dokončení oprav byla socha slavnostně přenesena do farního kostela a umístěna poblíž hlavního oltáře.¹⁸ Následně se procesí se sochou konala pravidelně vždy na svátek Hromnic. Matka Boží byla převlékána v různou roční dobu a dle kostelních zvyklostí vždy do jedné z deseti šatů, které jí pořídili místní dárci z řad váženého měšťanstva a úřednictva.¹⁹ O veliké úctě k Panně Marii v Bučovicích nelze rozhodně pochybovat. O sobotách a před každým mariánským svátkem byl modlen růženec a zpívána loretská litanie s knězem i ministranty. Před oltářem Očišťování Panny Marie se sloužily vždy sobotní mše, a to počínaje rokem 1747, konče smrtí Marie Kláry Faberové v roce 1759. Manželé Faberovi také nechali vždy první den v měsíci sloužit mši u oltáře sv. Josefa a následující středu tichou mši za žijící u oltáře sv. Jana Nepomuckého. Z kroniky se rovněž dovídáme, kolik bylo ročně za pobožnosti vyplaceno, jaká odměna

náležela faráři, varhaníkovi, zvoníkovi a dalším pomocníkům.²⁰

Na Matku Boží se místní obraceli o pomoc při nepřízní počasí, především v dobách sucha a také při hrozícím válečném nebezpečí. Při těchto příležitostech se konala po Bučovicích se sochou zvláštní procesí. Stěžejní pro námi popisovanou událost týkající se vzniku památného obrazu Bučovic se stal rok 1757 a souvisí s výše zmíněným vpádem Prusů do našich krajin v rámci sedmileté války. V bitvě u pražských Štěrbohol (na jaře 1757) utrhla rakouská armáda porážku, následně se pruská vojska vydala ke Kolínu, aby se zde utkala s armádou maršála Leopolda J. Dauna. Byl to právě vhodný čas na to, aby se obyvatelé Bučovic obrátili s prosbami o ochranu na Pannu Marii a zároveň vyslali procesí na více jak sto kilometrovou pouť na Hostýn. Skutečnost, že maršál Daun porazil Prusy v Plaňanech u Kolína dne 18. června, zrovna v den, kdy se u oltáře Matky Boží sloužila mše a vyšlo se svolením faráře a děkana Arnošta Návratského²¹ procesí, byla pro „Bučováky“ znamením, že Panna Marie jejich modlitby a prosby vyslyšela. Když se pak procesí za několik dní z Hostýna vracelo, bylo přivítáno s velkou slávou se sochou Panny Marie Hromničné v čele průvodu. Tehdy děkan A. Návratský nechal pro Matku Boží i Jezulátko vyrobit stříbrné zlacené koruny.²²

Jako poděkování Panně Marii a vzpomínku na tuto událost byly namalovány dvě kopie památného obrazu; jedná se o mariánské vyobrazení s topograficky pojatou vedutou města Bučovic (Obr. 5).

¹⁸ Faber, *Beschreibung*, c. d., fol. 4r, 5r.

¹⁹ Tamtéž, fol. 5v, 6r.

²⁰ Tamtéž, fol. 6v, 7r.

²¹ Arnošt Návratský působil jako farář v Bučovicích od roku 1749, děkanem se stal v roce 1754. Započal v místním kostele stavbu kaple sv. Barbory. V kapli byl i pochován, když roku 1761 zemřel. Vzpomínkou na něj je v kostele umístěný kamenný náhrobek; Kratochvíl, *Dějiny*, c. d., pokrač. 5, s. 13.

²² Faber, *Beschreibung*, c. d., fol. 8r, 8v.

Obdélné plátno s obloukovitě a křivkově vykrajovaným horním okrajem je osazeno v profilovaném rámu tmavé barvy se zlacenou lištou. Podkladem pro malbu města bylo originální vyobrazení bučovického zámku s částí města, jenž bylo namalováno mezi léty 1633–1704 neznámým malířem.²³ Pohled na zámek je kreslen od východu z mírně vyvýšeného místa. Podoba zámku se čtyřmi báními na všech věžích je doložena právě z výše zmíněných let. V roce 1633 byly totiž zrušeny 4 malé věžičky, které fungovaly na způsob hlásek nad původními vstupními bránami s padacími mosty. Do té doby jediná zámecká věž byla doplněna o další tři věže v rozích budovy, které byly zakončeny na vrcholu báními, tak jak je namalováno na obraze. Dvě z bání byly sneseny pro velké zatížení právě v roce 1704, další dvě až v roce 1853.²⁴ Zámek je zde ještě chráněn rozsáhlým vodním příkopem. Vpravo dole se nachází spodní část náměstí s přilehlými domy.²⁵ V pozadí vpravo vyčnívá část kopce s původním hradiskem ze 14. století, chránící Bučovice ze severu; vedle něj se tyčí kostel pravděpodobně z přilehlé obce Letonice, zde trochu nepřesně umístěn. Horní půlka obrazu upoutá zpodobněním Panny Marie Hromničné. Je vyobrazena jako vznášející se patronka města na oblacích s okřídlenými anděly po stranách; oděna v červený šat s modrým pláštěm a korunou na hlavě. Na levé ruce drží Ježíška v podobě nemluvněte se svatozáří kolem hlavy, v pravé ruce svírá hromniční svíci.



Obr. 5: Mariánské vyobrazení s vedutou města Bučovic s popsanou legendou z roku 1757; foto Státní zámek Bučovice.

Spodní část obrazu vyplňuje obdélná dekorativně pojednaná kartuše s legendou, popisující okolnosti vyobrazení:

Nachdeme in anno 1757 der König in Preußen mit einer erstaulichen Armee in Böhmen eingefallen und nach einer am 6. May vor uns unglücklich ausgefallenen Schlacht die Stadt Prag belagert, wo folglich es für uns sehr betrübt ausgesehen, so hat auf Anleitung des der dasigen Herrschaft Butschowitz vorgesetzten Herrn Amtmans Johann Matias Grün nach Verwillung ihre Hochwürden des dasigen Herrn Dechants Ernesti Navratsky des Stadtl Butschowitz mit samentlichen Herrschafts Unterthanen eine Procession nacher Hochstein des endes vorgenehmen, womit Gott der Allerhöchste durch Fürbitt seiner allerheiligsten Jungfräulichen Mutter Maria das Marggrafthum Mähren vorn Preussischen Feindlichen Einfall gnädiglich behüten wolle gleich, wie vor Zeithen bevorsagten Hochstein die Tartarn durch Fürbitt der Mutter Gottes wunderbahrlich vertrieben werden. Diese Procession ist den 18. Juni an einem Samstag Frühe nach 4 Uhr aus der heiligen Pfarr-Kiirchen nach bevor bey der Mutter Gottes Altar Maria Reinigung gehaltenen heiligen Meess ausgegangen und siehe Wunder den neulichen Tag hat der Kays. Königliche Feld-Marschal Daun wider die Preussen bey Planan eine vollkommene Victorie erhalten. Als die Procession am 20 juny revertirt, ist man derselben aus der hiesigen Pfarr-Kürchen mit der Mutter Gottes Bildnis Maria Reinigung entgegen

²³ Jméno autora původní obrazové předlohy ani kopie malby se nikde neuvádí.

²⁴ Kratochvíl, *Dějiny*, c. d., pokrač. 4, s. 16.

²⁵ Je zde patrný pozdější Strakoschův dům, o jehož podobu se však zřejmě zasloužil již v 2. polovině 18. století knížecí úředník J. P. Dařílek, který jej za vrchnostenské peníze nechal opravit pro tehdejšího faráře Petra Jiříčka; Tihelka, K., *Bučovické domy*, 1968, s. 86.

gegangen und hat ein fast triumphirlichen Einzug gehalten, als ob man gleichsam besagte Victorie im Geist vorgesehen hätte, und siehe abermal Wunder! Den nemlichen Tag des hiesigen Einzugs hat die preussische Armee von Prag den Abzug nehmen müssen, wo folglich dieselbe nach und nach gar aus Böhmen vertrieben worden. Ewigen Gedächtnüs und Dankbarkeit also hat wiederholtes Stadtl Butschowitz und sammtliche Herrschafts-Unterthanen nebst anderen Gütthätern diese Opfertafel dahier bey dem Mutter Gottes Altar Maria Reinigung aufrichten lassen und eine gleichnamige zu besagten Hochstein mit einer abermahligen Procession dahin abgelegt, den 28. September nach Christi unsers Erlösers und Seligmachers gnadenreicher Geburth in ein Tausendt Sieben Hundert Sieben und Fünzigsten Jahre.²⁶

[Poté, co pruský král v roce 1757 vpadl s ohromnou armádou do Čech a po bitvě (u Štěrbohol), která pro nás 6. května skončila špatně, oblehl město Prahu, kde se situace pro nás jevila velmi smutně, na pokyn místního správce Johanna Matiasa Grüna, nadřízeného tehdejšího bučovického panství, a se souhlasem ctihodného děkana Arnošta Návratského, působícího v Bučovicích, jsme podnikli spolu se všemi poddanými panství procesí na Hostýn, aby všemohoucí Bůh na přímlovu nejsvětější Panny Marie, Matky Boží, milostivě ochránil moravské markrabství před pruským nepřátelským vpádem, stejně jako v minulosti byli Tataři na přímlovu Matky Boží zázrakem vyhnáni z Hostýna. Toto procesí se vydalo v sobotu 18. června brzy ráno po 4. hodině z farního kostela po mši svaté sloužené u oltáře Očišťování Panny Marie. A hle, zázrak, hned následující den dosáhl císařský a královský polní maršál Daun naprostého vítězství nad Prusy u Plaňan. Když se procesí 20. června vracelo, vyšel jim z místního farního kostela naproti téměř triumfální průvod s obrazem Očišťování Panny Marie, jako by výše zmíněné vítězství bylo v duchu předvídáno. A hle, opět se stal zázrak! V den, kdy procesí dorazilo, musela pruská armáda z Prahy ustoupit a v důsledku toho byla postupně z Čech vytlačena. Na věčnou památku a vděčnost nechalo město Bučovice se všemi poddanými a dalšími dobrodinci zavěsit obětní desku (myšlen obraz) u oltáře Očišťování Panny Marie a podobná deska (obraz) byla umístěn s dalším procesím na Hostýn dne 28. září roku 1757, po milostivém narození Krista, našeho Vykupitele a Spasitele].

Obraz na sv. Hostýn byl nesen procesím vedeným děkanem Návratským se dvěma kněžími. Tento obraz byl opatřen ve své spodní části červeným hedvábím, na němž byl vyšitý nápis děkující Panně Marii za zajištění vítězství nad Prusy a poskytnutou ochranu obyvatel. Časem obraz z hostýnského kostela zmizel neznámo kam.²⁷ Druhá kopie obrazu byla umístěna do bučovického kostela do kaple Očišťování Panny Marie.²⁸

Kaple Očišťování Panny Marie však v roce 1757 ještě neexistovala. K jejímu vzniku se váže následující pověst. Roku 1758 opět pruský nepřítel odsadil Moravu, přes níž se chtěl Fridrich II. dostat do Vídně. Tentokrát vsadil na dobytí Olomouce, neboť si tuto pevnost ze 40. let pamatoval jako zanedbanou fortifikaci, s níž si lehce jeho armáda poradí.²⁹ Oblast Vyškovska se nacházela na významné komunikační a zásobovací trase vojsk; soustřeďovaly a přesouvaly se tudy vojenské jednotky, a tak se i obyvatelé Bučovic cítili být ohroženi, neboť nepřítel se nacházel doslova „za branami města“. Také Ferdinand Faber dostal strach o svůj majetek a chtěl ukrýt své zásoby vína do sklepa, jehož vchod by následně nechal zazdít. Za tímto účelem si také přichystal 400 cihel, jak sám popisuje ve své kronice:

²⁶ Kratochvíl, *Dějiny, c. d.*, pokrač. 5, s. 14.

²⁷ Cupák, *Dějiny a popis, c. d.*, s. 5.

²⁸ Kratochvíl, *Dějiny, c. d.*, pokrač. 5, s. 14.

²⁹ Mezi léty 1742 a 1757 však byla olomoucká pevnost opravena a modernizována. Prusové tak oblehli pevnost čítající v té době 7500 vojáků s odhodlaným a zkušeným velitelem Ernstem D. Marschallem, který se rozhodně nehodlal lehce vzdát; <https://www.vhu.cz/oblehani-olomouce-a-bitvy-u-guntramovic-a-domasova-roku-1758-1-cast/>

Und nachdeme weiter in as 1758 Von der von Besagten König in Prüsen unternemenen Belagerung der Könige Stadt Ollmütz, sich der Feindt bis Wischau aus geberittete also daß man dahier zu Butschowitz: keinen Augenblick, sicher gewesen, so habe ich zu mienen Keller, 400. te: Ziegl zuführen laßen, um den größten Theil des darin ligenden Weine vermauern zulaßen; da aber solche vermauerung wegen des am Samstag vor Pfingsten entstandenen Größen Allarms, wo sich die meiste Leüte in Wald Salvirt, und verlössen haben, nicht Bewerkstelliget werden können, so habe ich mit der mieinigen Versprochen, wann mir Gott beschützten Wein und Kellern unbeschädiget erhalten wird besagte 400. te ziegl, nebst, 500. te. baaren gelds zu erbauung die Marianischen Capellen anzuwenden, und Sieht abermahl wunder! so ist alles glücklich erhalten worden, in dem der Feinde die Herrschaft Butschowitz mit keinen Fuß betritten, sondern dem 2. Julis am fest Maria Heimsuchung, auch von der Belagerung Ollmütze Abzug genohmen, hat, worauf ich den 13. obris (???) Besagten 1758 Jahrs widerholte Ziegl aus meinen garten auf den Kirchhoff, unter Beständigen Singen und Betten von hiesigen Schullkinder deren 53 ???, unter der Obführt der beider Preceptor Martin Zaczek und Martin Haynisch welche sothane ziegl zur künftigen gedachtung auf- und ab laden geholfen, zuführen laßen, vorzu der hiesige Contributions Einnehmer Alexander Wutka seine Pferde hergegeben;³⁰...

Bylo to však v sobotu před Letnicemi,³¹ kdy vznikl ve městě jakýsi rozruch, a většina lidí se běžela ukrýt do lesa. K zazdění sklepa tedy nedošlo a F. J. Faber se nechal slyšet, že dá-li Bůh a jeho sklepy s vínem zůstanou nepoškozené, nechá na vlastní náklady vybudovat kapli Očišťování Panny Marie. Tak se i stalo, neboť nepřátelská vojska na bučovické panství nevstoupila, na svátek Navštívení Panny Marie dne 2. července se stáhla i z obléhání Olomouce, a sklepy s vínem tak byly uchráněny. Faber poskytl zmíněných 400 cihel a 500 zlatých v hotovosti na stavbu kaple. Cihly nechal na podzim téhož roku převézt ze své zahrady na hřbitov³² za zpěvu a modliteb místních školáků, vedených učiteli Martinem Žáčkem a Martinem Haynischem; přičemž koně k převozu zapůjčil místní výběrčí kontribucí Alexander Wutka.

Začátkem následujícího roku byla sjednána výstavba kaple se zdejším měšťanem a stavitelem Františkem Barussem za celkovou sumu 800 zlatých. Na doplacení částky se podílela městská rada, starosta V. Růžicka a další úředníci a dobrodinci.³³ Dne 27. března 1759 byl položen F. J. Faberem základní kámen na stavbu, druhý kámen položila jeho manželka, další kameny pak účetní František Balthasar, Jan Petr Dařílek a paní Františka Huberová; poté se pokračovalo ve stavbě.³⁴ Ještě před dostavbou zmíněné kaple zemřela Faberova manželka Marie Klára (3. 6. 1759) a byla v budované kapli Očišťování Panny Marie slavnostně pohřbena.³⁵ Kaple byla dokončena na konci října roku 1760. Na Hromnice roku 1761 pak byla k novému oltáři přemístěna socha Matky Boží Hromničné se všemi patřičnými poctami. Byla opět nesena v procesí přes bučovické náměstí za účasti velkého počtu místních obyvatel, střílelo se slavnostně z mozdířů a v kostele byly za hudebního doprovodu trumpet a puklic recitovány verše. Celá slavnost byla zakončena kázáním misionáře Františka

³⁰ Faber, *Beschreibung*, c. d., fol. 9r, 9v.

³¹ Svatodušní svátky, slavené křesťany padesátý den po Velikonocích. V křesťanském pojetí sestoupil Duch svatý na apoštoly, v lidové tradici jsou oslavy spojeny s příchodem léta.

³² Tehdy ještě fungoval hřbitov kolem kostela, sloužící jako místo odpočinku především pro úředníky a zámožné měšťany; zrušen byl v letech 1826 až 1828 v rámci oprav a přestavby kostela Nanebevzetí Panny Marie; Tihelka, K., Plán Bučovic z roku 1727, *VVM*, roč. X, příloha k 2. číslu, 1955, s. 3; Tihelka, K., Přehled dějin Bučovic do konce války třicetileté, *Zprávy Vlastivědného muzea ve Vyškově*, č. 67, 1967, s. 6.

³³ Faber, *Beschreibung*, c. d., fol. 10v, 11r.

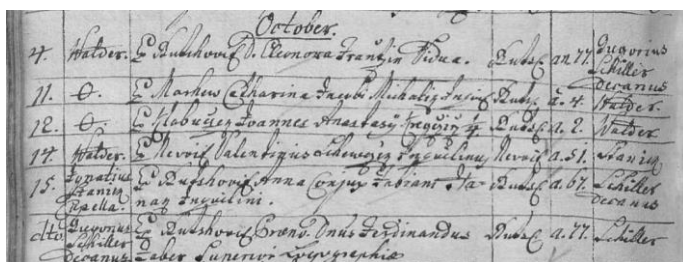
³⁴ Tamtéž, fol. 11v.

³⁵ Tamtéž, fol. 11v, 12r.

Janouška, příslušníka jezuitského řádu.³⁶ Augustin Kratochvíl³⁷ uvádí, že při kapli vzniklo náboženské bratrstvo Nejsvětější Trojice, a že zde existovalo také „*Buchhalterei-Conföderation*“ – soukromé sdružení bučovických úředníků z vrchnostenské účtárny („*privata confederatione logographica Buczovicensis*“).³⁸ V paragrafu 16 O bratrstvech ovšem Řehoř Jan Schiller ve svém *Protocollum domesticum* z roku 1772 uvádí, že bratrstvo Nejsvětější Trojice (*confraternitaten S.S.^{mae} Trinitatis*)³⁹ uvedl do kostela již roku 1730 tehdejší bučovický farář Jindřich Halama z Jičína.⁴⁰ Dá se tudíž předpokládat, že toto bratrstvo mělo vazbu spíše ke stejnojmennému oltáři (Nejsvětější Trojice), který se nacházel na evangelní straně v hlavní lodi (viz pozn. 13).

Kaple Očišťování Panny Marie byla zrušena spolu s bratrstvem (či sdružením) při kapli koncem 18. století⁴¹ a s ní zanikla i tradice poutního místa v Bučovicích. Změny v církevním uspořádání a organizaci farní správy, stejně jako proměny barokní zbožnosti mezi lidem, se nesly v duchu doby nastupujícího osvícenství současně s vládou Josefa II. a jeho státními reformami. Bratrstvu při kapli Očišťování Panny Marie nebyl údajně nakloněn ani tehdejší bučovický farář.⁴² Těchto změn se však F. J. Faber, zakladatel kultu Panny Marie Hromničné v Bučovicích, již nedožil, neboť zemřel 15. října roku 1766.⁴³ (Obr. 6). Ačkoliv se zde tradice poutního místa neobnovila, tak jak se tomu stalo mnohde jinde v 19. století, socha Matky Boží se do kostela ještě několikrát vrátila a nejdeme ji tam i dnes.

A co se stalo s naším mariánským obrazem s vedutou města? Také ten z bučovického kostela zmizel. Údajně se dostal do soukromých rukou.⁴⁴ Čeněk Kramoliš v místopise o Bučovicích zmiňuje, že starý obraz města pocházející z roku 1757 vlastní paní Antonína Šťastná, bydlící ve slavkovské ulici.⁴⁵ Následně jej odkoupil kníže (Jan II. z Liechtensteina) roku 1890. Jeden zdroj uvádí, že se obraz nacházel na „zámku šternberském“,⁴⁶ jiný zdroj říká, že obraz byl umístěn do kanceláře bučovického zámku.⁴⁷ Jisté je to, že obraz se na zámku v Bučovicích nachází dodnes a kdo tomu nevěří, ať tam běží a obraz si na vlastní oči prohlédne.



Obr. 6: Výřez z listu matriky, kde na posledním řádku lze rozeznat zápis informující o smrti J. F. Fabera z Bučovic dne 15. 10. 1766, zapsal farář Schiller; dostupné online.

³⁶ Faber, *Beschreibung*, c. d., fol. 22v, 23r.

³⁷ Kratochvíl, *Dějiny*, c. d., pokrač. 5, s. 6.

³⁸ Schiller, *Protocollum*, c. d., s. 29.

³⁹ Schiller, *Protocollum*, c. d., s. 33.

⁴⁰ Jordán, *Domácí protokol*, c. d., s. 132.

⁴¹ Dne 22. 5. 1783 byla dvorním dekretem Josefa II. zrušena bratrstva při katolických kostelích a klášterech; Zuber, *Osudy*, c. d., s. 304.

⁴² Cupák, *Dějiny a popis*, c. d., s. 5. Je-li pravda, že tato skutečnost byla uvedena v zápise z roku 1784, jak uvádí citovaný zdroj, jednalo by se ještě o faráře Řehoře J. Schillera, který ve funkci působil do r. 1785. Po něm nastoupil děkan a arcikněz Petr Jiříček, označovaný jako čestný kanovník brněnský; Kratochvíl, *Dějiny*, c. d., pokrač. 5, s. 14, pokrač. 6, s. 3.

⁴³ Moravský zemský archiv, fond E 67 – Sběrka matrik, inv. č. 12456.

⁴⁴ Cupák, *Dějiny a popis*, c. d., s. 5; Kratochvíl, *Dějiny* c. d., pokrač. 4, s. 14.

⁴⁵ Kramoliš, Čeněk, *Vlastivěda moravská. II. Místopis. Bučovský okres*. Brno: Musejní spolek, 1900, s. 40.

⁴⁶ Kratochvíl, *Dějiny*, c. d., pokrač. 5, s. 14.

⁴⁷ Cupák, *Dějiny a popis*, c. d., s. 5.